

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัตถุ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ทุกคนต้องปรับตัวให้ทันกับสถานะของสังคม การดูแลนักเรียนในการเข้าสู่สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งที่นักเรียนไม่มีความพร้อมเป็นภาระที่ครอบครัวยุติ โรงเรียน และชุมชนต้องร่วมมือซึ่งกันและกัน ในการสื่อสารให้ความรู้ ส่งเสริมพัฒนาเพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน การดูแลนักเรียนให้มีทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตต้องทำด้วยความเอาใจใส่ ความรัก ความเมตตาและความเข้าใจนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ นักเรียนเจริญเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ ดังพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตรที่ว่า

...เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำ หรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริง ต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะมีเกียรติ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น แต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำต้องอาศัยผู้แนะนำ ควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุด เพราะมีส่วนควบคุม ดูแลใกล้ชิดอยู่ทุกๆ ด้าน รองลงมาจากบิดา มารดา

(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : ม.ป.พ.)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดสาระเกี่ยวกับการศึกษาไว้ในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 ระบุไว้ว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย อีกทั้งการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (ราชกิจจานุเบกษา. 2560 : 14) ซึ่งสาระในรัฐธรรมนูญดังกล่าว มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2553 : 5) ในมาตรา 6 การศึกษานั้นต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3) ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลกและนโยบายสู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 2) กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียน เน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ปัญหาและการคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งด้านเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติดและปัญหาครอบครัว ซึ่งล้วนก่อให้เกิดความทุกข์ ความเครียด ความวิตกกังวล ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนให้เจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 : 3) กล่าวว่า ความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชนในความรับผิดชอบให้สามารถดำรงชีวิตด้วยวิถีแห่งปัญญา ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่าต่อตนเอง สังคม และปลอดภัยจากวิกฤตทั้งหมด จึงให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภายใต้ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำในสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารจะมีความสำคัญต่อการจัดการทางการศึกษา โดยทั่วไปคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้มีความรู้ดีมีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง เป็นที่ยอมรับนับถือ และเป็นผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและมีความยุติธรรม อีกทั้งผู้บริหารควรมีภาวะผู้นำหรือมีความเป็นผู้นำ (สมหวัง อาลัยญาติ. 2551 : 11) ภาวะผู้นำเป็นความสามารถด้านอิทธิพล ต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการ การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์โดยถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งของกระบวนการ 3 อย่างที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีอิทธิพลต่อกัน ได้แก่ ผู้นำ ผู้ตาม และสถานการณ์ อันนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายความสามารถและทักษะทางผู้นำของผู้บริหารมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพและคุณค่าขององค์กร ที่สะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในองค์กรหรือหน่วยงานนั้นอย่างดี การพัฒนาคนจะสำเร็จได้ต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถวางแผนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

และนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่ง เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1982 : 331) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ดีและมีคุณภาพ คือ 1) ความจำเป็นพื้นฐาน 2) การมองการณ์ไกล 3) มีหลักการ 4) หลักในการทำงาน 5) หลักการปกครอง 6) ความมุ่งมั่นประสงค์ 7) การวางแผน 8) ความยืดหยุ่น 9) การบริหารคน 10) ความรักองค์กร จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญมากในการบริหารองค์กรจะต้องอาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการบริหารองค์กรให้มีคุณภาพ ซึ่งในแต่ละองค์กรจึงต้องการผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถเพื่อนำองค์กร ไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญในการดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษาเพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ วางแผน อำนวยการและมอบหมายงานในกำกับให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และในยุคสมัยที่กระแสการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำหรือใช้ภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมและเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ดี จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน เพราะผู้นำจะมีความสามารถในการใช้อิทธิพลโน้มน้าวใจบุคลากรในการปฏิบัติงานและให้บุคลากรตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของงาน เกิดความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ องค์กรเจริญก้าวหน้า และเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (ทองอินทร์ อุบลชัย. 2556 : 2)

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคนมีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินงานอยู่ 5 ขั้นตอนประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน และการส่งต่อ ด้วยเหตุนี้ระบบการดูแลช่วยเหลือจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2552 : 13)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558 : 3) ให้กำหนดขอบข่ายเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่าเป็นระบบที่เน้นกระบวนการ วิธีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีฝ่ายกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานส่งเสริมสุขภาพ งานระเบียบวินัย งานป้องกันสารเสพติด งานระดับชั้น

และคณะครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการส่งเสริม ดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และองค์กรภายนอก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (2559 ก : 14) ได้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการศึกษา โดยเน้นให้มีการจัดการศึกษาให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ระดับสากล มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ สู้ทักษะอาชีพ สนับสนุนให้มีการปลูกฝังคุณธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมไทย และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ โดยมีโรงเรียนที่ต้องกำกับติดตามการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 39 โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 27,762 คน ถึงแม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จะมีมาตรการและจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่ในปีการศึกษา 2559 พบว่ามีนักเรียนที่มีปัญหาในการเรียนและออกกลางคัน เป็นจำนวน 128 คน จำแนกตามปัญหาได้ดังนี้ ปัญหาความยากจน 4 คน ปัญหาทางครอบครัว 26 คน ปัญหาการปรับตัว 48 คน ปัญหาเจ็บป่วยและอุบัติเหตุ 2 คน ปัญหาการหาเลี้ยงครอบครัว 22 คน สมรสแล้ว 13 คน อพยพตามครอบครัว 13 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. 2559 ก : 21)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จึงเห็นความสำคัญ และสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจะได้นำผลจากการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
2. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศที่ได้ไปใช้ประโยชน์ เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายในการพัฒนา การปรับปรุงการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายของโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2559 จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 39 โรงเรียน จำนวนครูผู้สอน 1,741 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ประจำปีการศึกษา 2559 กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 317 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 10 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ด้านความจำเป็นพื้นฐาน
- 1.2 ด้านการมองการณ์ไกล
- 1.3 ด้านมีหลักการ
- 1.4 ด้านหลักการปกครอง
- 1.5 ด้านหลักในการทำงาน
- 1.6 ด้านความมุ่งประสงค์
- 1.7 ด้านการวางแผน
- 1.8 ด้านความยืดหยุ่น

1.9 ด้านการบริหารคน

1.10 ด้านความรักองค์กร

2. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.2 การคัดกรองนักเรียน

2.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

2.4 การป้องกันและแก้ไขปัญา

2.5 การส่งต่อ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ศิลปะหรือความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ที่สามารถจูงใจหรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นให้ผู้ร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือบุคคลอื่น ๆ ยอมรับและปฏิบัติตามจนบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ด้านความจำเป็นพื้นฐาน ด้านการมองการณ์ไกล ด้านการมีหลักการ ด้านหลักการปกครอง ด้านหลักในการทำงาน ด้านความมุ่งประสงค์ ด้านการวางแผน ด้านความยืดหยุ่น ด้านการบริหารคน และด้านรักองค์กร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความจำเป็นพื้นฐาน หมายถึง ทักษะที่จำเป็นของผู้นำที่จะพัฒนา และคงความสามารถของการเป็นผู้นำเบื้องต้นไว้ ยุทธวิธีในการบริหารงานของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่มักจะมีทักษะพื้นฐานอยู่ในตัวของแต่ละคนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีทักษะในการแก้ไขความขัดแย้ง การตัดสินใจและการสั่งการที่ก่อให้เกิดพลัง และแรงจูงใจในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นแล้วนำข้อมูลมาประกอบการตัดสินใจ สร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีจนส่งผลให้บุคลากรสามารถทำงานเป็นทีมได้

2. การมองการณ์ไกล หมายถึง ความสามารถของผู้นำที่จะมองเห็นความแตกต่างของบุคลากรในองค์กร และเข้าใจที่จะนำมาสัมพันธ์กันได้อย่างดี สามารถรับรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทะลุปรุโปร่ง รวมทั้งสามารถที่จะคาดคะเน ได้ถึงสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อไปอีกได้อย่างถูกต้อง

3. มีหลักการ หมายถึง แนวความคิดหรือวิถีทางแห่งการแก้ปัญหาที่คิดว่า มีความเชื่อมั่นมากที่สุด ไม่เฉพาะแต่อาศัยจากประสบการณ์เดิมเท่านั้น แต่อาจได้จากข้อเท็จจริงพื้นฐานและรู้ว่าจะนำไปใช้อย่างไร

4. หลักในการทำงาน หมายถึง การนำหลักการบริหารไปใช้ในการปฏิบัติงานและวางแผนหรือมาตรฐานในการทำงาน หลังจากที่ได้ทำการตัดสินใจแล้ว โดยเริ่มจาก การมอบหมายงานและติดตามผลการทำงาน มีการกำหนดแนวทางในการทำงานที่ชัดเจน เพื่อผลสำเร็จของการทำงาน

5. หลักการปกครอง หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้อิทธิพลต่อบุคลากรภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อส่งผลให้ช่วยกันทำงานเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย

6. ความมุ่งมั่นประสงค์ หมายถึง การตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน จะช่วยแสดง ให้เห็นถึงแนวทาง ความสำเร็จ และความผิดพลาดในการทำงาน ให้ผู้นำได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามหลักการและวิธีการดำเนินการ เป็นเครื่องช่วยประสานให้ผู้ปฏิบัติงานได้เข้าใจ และดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน

7. การวางแผน หมายถึง การเชื่อมโยงความมุ่งหมายและโครงการปฏิบัติงานระยะยาวให้เป็นเชิงประจักษ์ เป็นการวางโครงการอย่างกว้าง ๆ ว่ามีงานอะไรบ้างที่จะต้องทำตามลำดับ พร้อมทั้งการกำหนดวิธีการปฏิบัติ และวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ๆ ก่อนลงมือปฏิบัติจริง

8. ความยินยอม หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารนำหลักการสำคัญที่ได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายและผลผลิต เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงคุณค่าที่พึงจะได้รับ สามารถสื่อความหมายให้ถูกต้องและเข้าใจตรงกัน ไม่ให้เกิดปัญหาการทำงาน อันก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่หน่วยงาน

9. การบริหารคน หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ดำเนินการสรรหาคัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจ การพัฒนาข้าราชการให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน

10. ความรักองค์กร หมายถึง การแสดงออกอย่างมีวัฒนธรรมในหน่วยงานเป็น ความผูกพันทางใจที่มีอยู่ในตัวบุคคลกับองค์กรของตน ซึ่งบุคคลใดปฏิบัติงานด้วยใจที่ผูกพันในความรักองค์กรแล้ว ก็ย่อมส่งผลให้งานนั้นมีประสิทธิภาพได้อย่างสูงส่ง

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงเกี่ยวกับตัวนักเรียน อันนำไปสู่การส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำผลที่ได้มาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองตามที่สถานศึกษาได้จัดทำขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการหาวิธีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง

3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน หมายถึง การสนับสนุนนักเรียนทุกคนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนในกลุ่มปกติ กลายเป็นนักเรียน กลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป

4. การป้องกันและแก้ไข ปัญหา หมายถึง การเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคน เท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและแก้ไข ปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนให้เป็นปัญหาของสังคม

5. การส่งต่อ หมายถึง การดำเนินงานการส่งนักเรียนต่อไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกต้องทางและรวดเร็ว หากพบว่าปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น

สถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2559

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ที่รักษาการแทนผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2559

ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ปีการศึกษา 2559

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การแบ่งขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์ของจำนวนนักเรียน ได้แก่

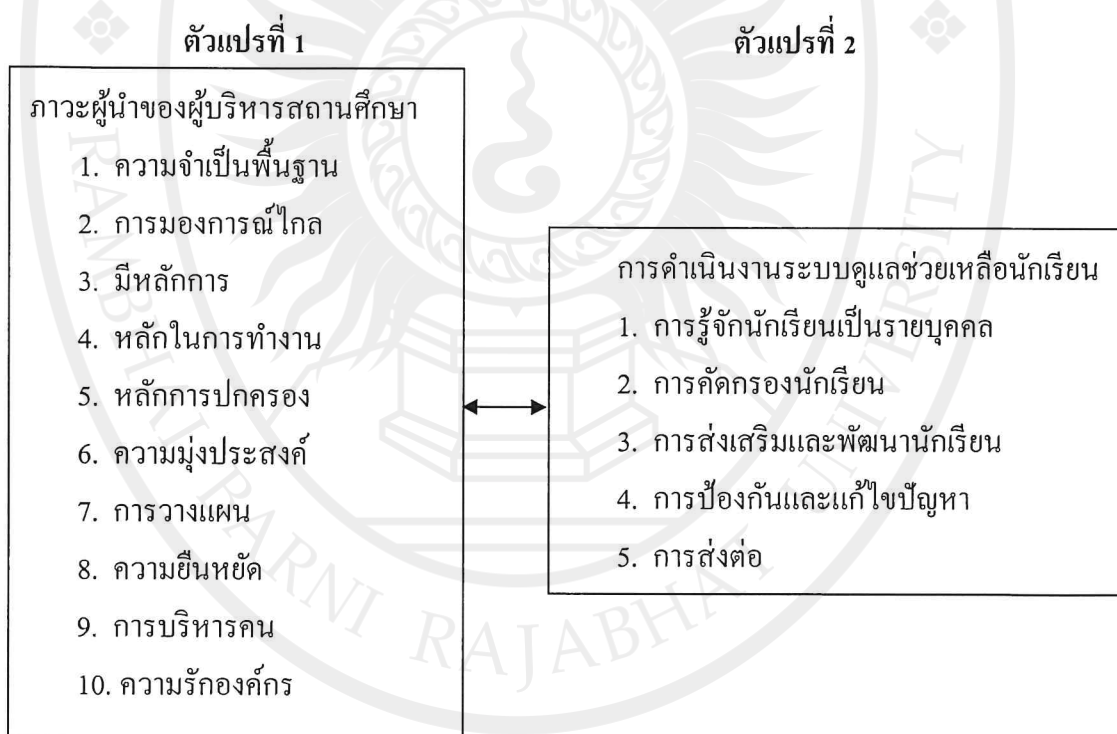
1. ขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1 – 499 คน
2. ขนาดกลาง หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1,499 คน
3. ขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 – 2,499 คน
4. ขนาดใหญ่พิเศษ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 หมายถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยนำแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่มีคุณภาพของผู้บริหาร 10 ด้าน ตามแนวคิดของเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni, 1982 : 331 - 339) ประกอบด้วย ความจำเป็นพื้นฐาน การมองการณ์ไกล มีหลักการ หลักในการทำงาน หลักการปกครอง ความมุ่งประสงค์ การวางแผน ความยืดหยุ่น การบริหารคน และความรักองค์กร

สำหรับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 4) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17